

PROFESSIONSHØJSKOLEN KØBENHAVN

UNIVERSITY COLLEGE COPENHAGEN

GLADSAXE SEMINARIET 2008

DEN SKRIFTLIGE TEORIFAGS EKSAMEN

PSYKOLOGI

Per Steen Andersen

per@netbrev.dk

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	2
1.1. PROBLEMMFORMULERING	2
1.2 AFGRÆNSNING	3
2. GADERUMMET/REGNBUEEN OG BRUGERNE	3
Præsentation af Gaderummet	3
3. TEORI	4
3.1. Kritisk Psykologi	4
Klientens udvikling af sin opfattelse af de indre sammenhænge i sine problemer samt muligheder for at overvinde dem.	8
3.2 Empowerment	9
Forståelse af begrebet	9
Menneskesyn	11
Magt	11
3.2 Anerkendelses teori	12
4. DISKUSSION	14
5. KONKLUSION	14
6. PERSPEKTIVERING	15
Litteraturliste	17
Internetkilder:	17

1. Indledning

I arbejdet med unge hjemløse, hvor en del af disse brugere, også har psykologiske og psykosociale problemer, er det spændende at finde ud af, hvorledes de psykologisk reagerer på at blive mødt med anerkendelse i den pædagogiske praksis.

Faktum er, at langt de fleste af dem har en forudindtaget negativ holdning, overfor pædagoger og psykologer, på grund af tidligere negative oplevelser, med netop de to faggrupper.

Danmark og den vestlige verden har været, og er i en rivende udvikling, på alle planer, og på det psykosociale plan er det evnen og velviljen til, at kunne omstille sig til nye udfordringer, at tilegne sig kompetencer der gør det muligt at være en del af samfundet uden at blive marginaliseret og udstødt. Ofte er det de opvækstvilkår, disse brugere har haft, der er årsag til, at de får psykiske og sociale problemer. Alkohol og narkotika relaterede problemer hos deres forældre, og skilsmisse problematikker, er ganske ofte medvirkende årsager til, at de familiemæssige netværk og positive sociale relationer ikke er tilstede, og dermed er der ingen til at agere og reagere som en støtte for de unge i deres opvækst. En opvækst uden kærlighed, omsorg, empati, nærvær, støtte, begrænser mulighederne for at holistisk at blive et sundt og raskt og velfungerende menneske.

Det er dog ikke kun den familiemæssige del af de unges opvækst der er vigtig, men i lige så høj grad den samfundsmæssige. Man kan her tale om dobbeltsocialisering. Man har konstateret at en del af disse unge ikke har kunnet rummes i de offentlige tilbud der er til rådighed

Det er her Gaderummet/Regnbuen kommer ind i billedet.

Dette er et tilbud, der arbejder bevidst med en psykologisk og pædagogisk praksis, der imødekommer disse unges behov.

Ved at benytte en anden psykologisk og pædagogisk praksis, end det der normalt tilbydes i det offentlige system, er det faktisk muligt, at møde disse brugere, hvor de er, og derved opnå resultater og succeser, der indenfor det etablerede offentlige system oftest er umuligt. Disse praktikker og teorier vil jeg forsøge at belyse i denne opgave.

1.1. PROBLEMFORMULERING

Hvilke psykologiske/pædagogiske metoder/værktøjer kan man som pædagog tage i brug i arbejdet med unge, med psykosociale problemstillinger, for at fremme deres evne til at kunne tage vare på eget liv?

1.2 AFGRÆNSNING

Jeg har primært valgt at arbejde med mit felt ud fra Kritisk Psykologi – Empowerment – og Anerkendende Pædagogik.

Jeg har taget mit udgangspunkt i brugerne af Gaderummet/Regnbuen.

Dette fordi at man i Gaderummet/Regnbuen arbejder med Kritisk psykologi Empowerment og Anerkendende pædagogik, der primært tager sit udgangspunkt i at skabe livsduelige social og samfunds kompetente unge, og man har gode resultater med brugere, der som oftest opnår sociale og samfundsmæssige kompetencer, der kommer dem til gode her og nu, og på længere sigt.

2. GADERUMMET/REGNBUEEN OG BRUGERNE

Præsentation af Gaderummet

Gaderummet/Regnbuens egen betegnelse for stedet, er et socialpsykologisk fristed for unge.

Denne betegnelse dækker over et døgnåbent værelse - og bosted for hjemløse og andre marginaliserede unge, samt for såkaldte "normale" unge, som ikke har råd til at søge psykologhjælp, og/eller har dårlige erfaringer med det etablerede socialpsykologiske/psykiatriske system.

Til Gaderummet/Regnbuen knytter sig den psykologiske rådgivning 'Regnbuen', hvor unge kan få gratis psykologhjælp, dette gælder både unge knyttet til Gaderummet, samt unge bosiddende udenfor Gaderummet.

Gaderummet har eksisteret siden 1996, og var en naturlig videreudvikling af praksis i Regnbuen, der har eksisteret siden 1985.

Initiativtager og grundlægger af hhv. Regnbuen og Gaderummet er Kalle Birck - Madsen, cand. psyk., som fungerer som stedets leder, på trods af en tilstræbt flad struktur med udligning af skel, ansatte og brugere imellem.

I gennemsnit bor omkring 25-30 unge permanent i Gaderummet, mens mere end 75 benytter stedet dagligt, og flere hundrede i løbet af en uge.

Derudover er der ca. 60 udefra kommende unge, der går i et psykologisk forløb i rådgivningen, hvor af længden varierer fra enkelte samtaler til måneder, endsige år. I nogle sager vil der være et samarbejde Regnbuen og Gaderummet imellem. Dette er dog langt fra altid tilfældet.

Brugerne kommer med vidt forskellige baggrunde og behov. Ofte har de unge et langt forløb, indenfor den etablerede psykiatri, bag sig, med skiftende bosteder, psykologer, psykiatere, socialrådgivere, pædagoger, fængselsvæsen etc..

Herudover er der, med udgangspunkt i den enkelte bruger, en uendelig række af individuelle behov, drømme og ønsker der søges udviklet. Alt fra iværksættelse af skoleforløb, kørekort og lærepladser til støtte til anskaffelse af lejlighed, flytning mv.

Gaderummet er funderet på et kritisk psykologisk idégrundlag og bygger på åbenhed og gennemskuelse, og en høj grad af medbestemmelse og brugerstyring, hvor det direkte arbejde foregår på brugerens præmisser, og ikke på den ansattes.

Disse principper medfører at brugerne er beslutningstagere og så at sige har magten i Gaderummet.

Ligeledes varetages den daglige vedligeholdelse, indkøb, oprydning mm. af den faste stab af bosiddende brugere, hvor ugentlige møder fungerer som et felt for uddelegering af opgaver, diskussion og konfliktløsning. Stedet lægger desuden vægt på, at der skal være plads til alle - særligt de, der ikke har kunnet tilpasse sig de etablerede bo - og væresteder, og derfor er udelukkede fra langt de fleste sociale og samfundsmæssige sammenhænge. I kraft af stedets strukturering vedr. åbenhed og rumlighed, eksisterer der ingen visitation til stedet, hvilket medfører at man i bogstaveligste forstand blot kan slå sig ned og flytte ind!

Med udgangspunkt i Gaderummets rapport 'Projekt indre lænke', synes Gaderummet at varetage følgende funktioner i den daglige praksis: Et terapeutisk kollektiv, en kammeratskabsgruppe, et refugium, et udvidet hjem, et informationssted, et anerkendelses/identitetsskabende sted og et aktivitets-/lærested.... Den generelle metode er, at bidrage til at opbygge en ramme, nogle betingelser, et sted, hvor man på lige fod med andre og på egne præmisser kan være med til at præge indhold og udvikling.'

3. TEORI

I dette afsnit vil jeg beskrive de tre teoribegreber, der implementeres og benyttes i Gaderummet/Regnbuen.

3.1. Kritisk Psykologi

Kritisk Psykologi er en marxistisk funderet helhedskonception om empirisk subjektivitet¹, med udgangspunkt i Vygotsky og A.N. Leontjevs kulturhistoriske skole.

En holistisk opfattelse af mennesket, baseret på den historiske udvikling af menneskets personlige/psykiske egenskaber i samfundsmæssig kontekst. Den så kaldte kulturhistoriske skole blev grundlagt af Vygotsky omkring 1930, og søgte på baggrund af, og i tråd med marxismen, på videnskabelig vis at udvikle en række psykologiske grundbegreber for en marxistisk psykologi. Særligt begreber som 'virksomhed', 'tilegnelse af bevidsthed' og 'behov' blev grundlaget for Vygotskys elev Leontjevs videre systematiske arbejde.²

Den kritiske psykologi har sit udspring i slutningen af 1960'erne, hvor samfundsudviklingen var med til at sætte fokus på et opgør med den almene borgerlige psykologiske opfattelse af mennesket som isoleret individ under fremmede samfundsmæssige livsbetingelser, samt den borgerlige psykologiske studie af menneskets psykiske funktioner som enkeltstående og adskilte aspekter.

Kritisk Psykologi er en omfangsrig historisk, logisk rekonstruktion af menneskets udviklingshistorie, med fokus på de tidlige naturhistoriske former, som går forud for udviklingen af de psykiske funktioner, så som tænkning, bevidsthed, sprog, motivation, iagttagelse og indlæring. Den er et studie af det konkrete levede liv, og af menneskets handling, som muliggør dets overlevelse og udvikling i og af dette liv.³ Herved forvandles psykologien til en videnskab om levende individer, og de indbyrdes forbindelser, hvorigennem de psykiske funktioner i handlingen bestemmes.

Resultaterne af dette arbejde sammenfattes senere i en subjektkonception, der afbilder individuelle subjekters erfaringer, forholdemåder og handlegrunde i relation til deres livsforhold. Der arbejdes altså ud fra *"en helhedskonception, der omhandler den samlede samfundsmæssige formidling af individets liv, uden at tage de mangfoldige måder af syne, hvorpå individuelle subjekter umiddelbart erfarer deres liv og forholder sig til det."*⁴

Dette forstås som empirisk subjektivitet. I Gaderummet er denne synsvinkel gennemgående..

Det enkelte menneske, forstået ud fra en given samfundsmæssig kontekst, bliver således omdrejningspunktet i Kritisk Psykologi, hvor samfundet ses som en overgribende handlesammenhæng, med en samlet betingelsesstruktur (eksempelvis vedtagne love, uddannelsesstruktur, normer og værdier) af betydninger for hvad der må gøres for at reproduktion af samfund samt individer kan finde sted.

For hvert enkelt individ fremstår et udsnit af betydningsstrukturen som en struktur af **objektive handlemuligheder**, individet, i sin egen særlige livssituation, kan benytte sig af for at tilfredsstille sine behov for reproduktion,

¹ En holistisk opfattelse af mennesket, baseret på den historiske udvikling af menneskets personlige/psykiske egenskaber i samfundsmæssig kontekst.

² Karpatschop, 1981

³ Dreier, 1993 s. 51

⁴ Dreier, 1993 s. 111

udfoldelse og udvikling. Hvilke af disse handlemuligheder individet vælger at gribe fat i, afhænger af, hvordan det forbinder sin egen individuelle udvikling og reproduktion med den samfundsmæssige.

Dette forudsætter, at jeg'et bevidst, i større eller mindre grad og på forskellig vis, kan forholde sig til sine samfundsmæssige handlemuligheder idet *"at bevidsthed for det enkelte subjekt grundlæggende set er en mulighed, men at denne mulighed på den anden side er en objektiv samfundsmæssig nødvendighed for at et omfattende samfundsmæssigt liv kan reproduceres."*⁵

Det enkelte subjekts objektive handlemuligheder har igen betydning for dets **handlegrunde**, forstået således, at individets erfarede viden om betydningen af sine handlemuligheder i forhold til opfyldelse af sine behov og interesser afgør sine handlegrunde!

Jeg fødes ind i bestemte objektive sammenhænge, og i min handlen, gør jeg brug af givne sammenhænge og muligheder - jeg ændrer dem og skaber nye sammenhænge. Mine samlede subjektive forudsætninger for at gøre dette, udgør min såkaldte **personlige handleevne**⁶.

Den personlige handleevne er det, der gør det enkelte menneske i stand til at leve under givne omstændigheder. Ved at råde over omstændighederne som midler til tilfredsstillelse af behov, skaber denne handleevne et subjektivt råderum betinget af tidligere erfaringer, samt foregribende vurderinger om fremtidige mulige råderum set i erfaringens lys.

Dette råderum er det, der søges udvidet i Gaderummets terapeutiske praksis.

Dette muliggør selvrefleksion og selverkendelse, gennem at sætte sig rekonstruerende ind i 'hver mit forhold'⁷ til min handlesammenhæng.

Den kritiske psykologi fremhæver *"at subjektet altid befinder sig i en umiddelbar objektiv situation på et særligt sted i det samfundsmæssige liv", og at dens begreber skal "hjælpe subjektet med at finde sig selv der hvor det befinder sig, og med at orientere sig der ud fra."*⁸

Subjektets individuelle perspektiver og ståsteder ses altså i relation til, og under indflydelse af, konkrete samfundsmæssige forhold, og skal forstås i samspil med disse for at muliggøre udvidelse af den personlige handleevne

I sin bog Psykosocial Behandling, fremhæver Ole Dreier vanskeligheden i, at konkretisere hvad det reelt er terapeuten *gør* i den psykologiske praksis.

Det leder måske i højere grad tankerne hen på et bestemt menneskesyn, samt hvad psykologerne forsøger at **afstå** fra at gøre!

⁵ Dreier, 1993 s. 112

⁶ Dreier, 1993 s. 113

⁷ KP term vedr. egne psykologiske funktioner ifht. opfattelse af sociale relationer.

⁸ Dreier 1993, s. 114.

For at kunne udøve tilstrækkelig terapeutisk praksis, synes det at være af (logisk) afgørende betydning, at formå at definere sin egen terapeutiske rolle i denne interaktion.

Kritisk Psykologi er et opgør med den almindelige tanke om psykologen, som individuel ekspert i den andens liv. Et opgør med terapeuten, som en personifikation af bestemte teknikker og begreber, der alene og egenrådigt skal kunne helbrede klienten - og hvis dette mislykkes, ja så rettes skylden enten mod klientens terapiresistens, terapeutens personlige utilstrækkelighed eller forkert anvendt terapiteknik (der evt. kan afhjælpes ved brug af en "bedre").

Den kritiske psykologi fremhæver vigtigheden, for terapeuten, i at bevidstliggøre egne handlemuligheder og subjektive råderum. På samme vis som klienten, ses terapeutens råderum i terapien, influeret af samfundsformidlede arbejdssammenhænge - altså objektive betydningsstrukturer. Det være sig terapikoncepter, samfundsmæssige sprogformer om den terapeutiske praksis, ideologier og konsekvenser. Disse omfattende betydningsstrukturer er selvfølgelig umulige for den enkelte terapeut at overskue, endsi gennemske, hvorfor den individuelle bevidstliggørelse af handlesammenhænge bliver en selektiv og begrænset tankemæssig gengivelse af de objektive betydningsstrukturer, som influerer på netop den enkeltes handlesammenhæng, og hvilke er en forudsætning for den enkeltes terapeutiske praksis. Den enkelte terapeut må altså, i stil med klienten, udvikle en subjektiv handleevne i forhold til at kunne udvide sine handlemuligheder i sin samfundsmæssige terapeutiske praksis.

Dette synes selvfølgelig, men i følge Dreier er det langt fra den gængse opfattelse i almen praktiseret psykologi, hvor terapeuten og terapien fremstår som *"abstrakte usamfundsmæssige størrelser af individuel, interaktiv eller åndelig natur"*⁹

I udvidelsen af terapeutens handlemuligheder, samt ønsket om at bidrage til en udvidelse af klientens handlemuligheder, ligger en erkendelse af, at terapien må udforme sig som en interaktion terapeuten og klienten imellem. Med andre ord må der gives plads for klientens tænkning og handling samt et fælles ansvar for og rådighed over terapiprocesen, en såkaldt **intersubjektiv handlekonstellation**¹⁰.

Den relevante viden, mulighederne, opgaverne og de forskellige bidrags betydning er fordelt mellem subjekterne og sættes i relation til hinanden. Selv tankeopgaverne forhandles, organiseres, koordineres og bestrides intersubjektivt. Ingen opfatter, tænker og gør det hele.¹¹

Det er altså tilstræbellesværdigt, at terapien præges af så stor en grad af åbenhed og gennemskuelighed som muligt! Fokuset må anses at være

⁹ Dreier, 1993 s. 210

¹⁰ Dreier, 1993 s. 223

¹¹ Dreier, 1993 s. 224

Klientens udvikling af sin opfattelse af de indre sammenhænge i sine problemer samt muligheder for at overvinde dem.

Oftest er den almene terapeutiske praksis præget af skjulte dagsordener, hvor terapeuten på forhånd søger at kontrollere terapiens forløb, hyppigt ud fra diagnosticering og behandlingsplaner. Terapien præges da ofte af, at terapeuten søger at få klienten til at indse givne sammenhænge ud fra egne normer og værdier. Og i forsøget her på må terapeuten udøve en tankemæssig selvkontrol fra et ydre standpunkt, nemlig klientens. Forstået således at terapeuten, ifølge Ole Dreier, indenfor den almene psykologi ofte søger at analysere sig frem til hvorledes klienten opfatter terapeutens måder at forholde sig til klienten på, og samtidig søger terapeuten at fremstå således at klienten ikke gennemskuer dette forsøg på at påvirke og kontrollere denne, eftersom dette følgelig vil afstedkomme "uhensigtsmæssige" og ikke autentiske reaktioner fra klienten!

Dette er der ligeledes stor fokus på i Gaderummet.

Det før nævnte inferno af tilslørede intentioner i ekspertisens navn, er i følge Kritisk Psykologi ikke blot manipulerende, men ganske enkelt uhensigtsmæssig og absurd (bl.a.) af den simple grund at terapeuten på ingen måde har kontrol over behandlingens overføring til klientens daglige sammenhænge, endsig har indsigt i den mangfoldighed af daglige sammenhænge klienten indgår i. Terapeutens handlinger og tænkning udgør blot en del af klientens handlesammenhænge, hvorfor et rent individuelt handleforløb bliver inadækvat og virkelighedsfjernt.

Eftersom terapeuten befinder sig i en sekundær position i forhold til klientens primære konfliktsammenhænge, må der altså finde en decentrering af tankeprocesser sted. Decentreringen må strække sig ud over terapien, og rekonstruere klientens tilstedeværelse, samt terapeutens indflydelse på klientens middelbare steder.¹² Dette følgelig for at udvide klientens/brugerens råderum.

Den kritiske psykologi vil på marxistisk grundlag hævde, at det borgerlige samfund har skabt en kultur, hvor hvert enkelt individ må hævde sin særegenhed og eneståenhed, og søge at hævde sin almagt inden for sin samfundsmæssige afmagt, hvilket ofte medfører selvværdsproblemer, samt uhensigtsmæssige følelsesudsving mellem almagt og afmagt.¹³

Her ud over er diskursen i samfundet præget af et personlighedsfokus, hvor der sættes lighedstegn mellem individuelle evner og formåen og personlighed. Der er dog afgørende forskel på hvilke egenskaber det i samfundsmæssig handlesammenhæng findes betydningsfulde at besidde, og hvilke man helst skal være foruden: "...de samfundsmæssige krav til individers adfærd giver os målestokke til at vurdere personligheden. (Schmidt 1982,s.27)"¹⁴. Dette synes at være en fremherskende samfundsmæssig diskurs, hvilket logisk medfører stigmatisering af givne befolkningsgrupper, og kan lede til selvstigmatisering.

¹² Dreier,1993, s. 238-239

¹³ Dreier,1993, s. 244

¹⁴ Dreier,1993,

Dette underbygges yderligere af følgende citat fra Kritisk Psykologis marxistiske forskning: "*...at menneskelig individualitet og menneskelig personlighed i første række er objektivt samfundsmæssigt betingede. Ganske vist er individuel egenart givet på forhånd biologisk, men den præges og udfoldes samfundsmæssigt og antager først da sine specifikke humane kvaliteter og former*"¹⁵

Dette leder videre til fællesskabets betydning i Gaderummet, hvor det enkelte individs udvikling og lyst hertil ses som en motivation opstået gennem fællesskabet. Et fællesskab, hvor mangfoldighed, tilstræbt ubetinget åbenhed og udligning af psykolog/bruger-magtforhold fremstår som en modpol til de samfundsmæssige personlighedsdannende normer og værdier. Individet mødes her af et fællesskab der oprigtigt og inkluderende støtter op om det enkelte individ.

3.2 Empowerment

Den samfundskritiske empowerment tager sit udspring i Paulo Freires frigørende pædagogik, også kaldet emancipatorisk pædagogik, og skal ikke forveksles med den neoliberalistiske minimalstats variant eller den social liberale (third way) variant.

Forståelse af begrebet

Det har vist sig, at empowerment-teorien er svært at oversætte direkte til dansk, og at begrebet dækker over så meget, at teoretikerne har vanskeligt ved at sætte et tydeligt ideologisk ståsted for empowerment. Der er da også meget at tage hensyn til, eftersom empowerment overordnet handler om mennesket og dets relation til samfundet – dvs. stort set alt, hvori mennesker er involveret.

Så hvad er empowerment? Ifølge bogen 'empowerment på dansk', tager empowerment sit udgangspunkt i "en kritisk forståelse af samfundet og et syn på magten, der både afspejler den ulige fordeling af ressourcer og troen på menneskers muligheder for at tilkæmpe sig mere magt over eget liv. Den er kritisk over for den herskende fordeling af magt, ressourcer og indflydelse og ser uligheden, der i disse år forstærkes, som udtryk for, at de kapitalistiske strukturer skaber, fastholder og forstærker menneskers ulige vilkår og muligheder for at påvirke udformningen af deres eget liv"¹⁶

¹⁵ Dreier, 1993, s. 251

¹⁶ Andersen, 2000.

Lundemark Andersen, Brok og Mathiasen definerer empowerment som værende *"at opnå kontrol over de kritiske og afgørende faktorer, der holder mennesker fast i undertrykkelse eller afmagt, hvis de ikke har kontrollen."*

Andre definerer empowerment som værende en kollektiv tilstand; *"a theory concerned with how people may gain collective control over their lives, so as to achieve their interest as a group, and a method by which social workers seek to enhance the power of people who lack it."* (Thomas and Pierson 1995).

Rappaport har defineret empowerment som værende *"en proces hvor enkelte individer, grupper, organisationer og lokalsamfund skaffer sig magt over egen situation og engagerer sig i og anvender demokratiske beslutningsprocesser i lokalsamfundet i et forsøg på at påvirke egne livsbetingelser"*.¹⁷

I forståelsen af empowerment, er det vigtigt man indser, at det både drejer sig om følelse, motivation og handling, og at det i bund og grund omhandler udviklingen af færdigheder og omstændigheder, der får brugeren til at stå op om morgenen og føle sig som et lykkeligt menneske – Dvs. hvordan brugeren kan frigøre egne ressourcer og færdigheder, bygget op livet igennem.

Når disse tildækkede færdigheder genkendes og gøres betydningsfulde, kan der hos det enkelte individ opstå en stolthed og værdighed, og individet bliver dermed empowered.

Koblingen til Paulo Freire og radikal og anti-diskriminations praksis kan ses både i sproget og i indholdet. Empowerment drejer sig ikke kun om forandring og om at løse sociale problemer, men også, om restrukturering af samfundets organisering. *"Empowerment practice seeks to change not only through winning power but also through transforming it"*. (Mullender and Ward 1991).¹⁸ Det er i denne sammenhæng væsentligt at bemærke, at i empowerment-teorien forstås begrebet 'magt' (eller 'power') ikke som en konstant størrelse. – at man ved at empowre 'den anden', ikke nødvendigvis behøver at afgive eller miste magt (power); man har tværtimod brugt sin magt til at lade 'den anden' bestemme.

Paulo Freire siger: *"sand undervisning gennemføres ikke af A for B eller af A om B, men snarere af A sammen med B med verden som bindeled - en verden som præger og udfordrer begge parter og derved giver synspunkter og meninger om den"*. Desuden siger Paulo Freire, at en sand frigørende dialog er baseret på kærlighed, ydmyghed, tro, håb og kritisk tænkning.

Empowerment er i sit grundlag anti-autoritær, anti-fundamentalistisk og anti-normativ.

Empowerment er baseret på fælles ligeværdig dialog og fælles besluttede løsningsstrategier og fælles handlinger.¹⁹

¹⁷ Vincenti, 1998 s. 1

¹⁸ Vincenti, 1998 s. 2

¹⁹ Andersen, 2000

Menneskesyn

Empowerment fokuserer på brugernes ressourcer nærmere end på deres problemer. Det er et humanistisk menneskesyn, som er baseret på troen og respekten for den enkelte og troen på at individet er i stand til at tage vare på sig selv og selv definere hvad værdierne i deres liv skal være – de besidder en ret til selv at tage beslutninger og skabe forandring.

Det humanistiske menneskesyn forudsætter dermed at mennesker opfattes som frie men ansvarlige individer, som i samspil med andre mennesker og det omkring liggende samfund (miljø) skaber muligheden for at benævne egen virkelighed og evnen til at ændre den.

Magt

Empowerment er meget fokuseret på magt-anvendelse og hvordan eksperten kan frigøre magt til brugerne. Kim Kromann udtaler: *"Empowerment handler jo om magt og om at give magt fra sig. Når man arbejder i et system, som jeg jo gør, så handler det om at give magten til folkene og lade dem få lov til at overtage styringen. Man er bare en del af processen og ikke den, der styrer processen. Det er helt afgørende at kunne afgive magt, for det er ikke svært at arbejde med empowerment når det går godt. Det er svært når det går skidt, og når du møder modgang. Når du mærker du får nogle konflikter med brugerne, bliver det svært at arbejde med empowerment. Så er det, du skal kunne træde tilbage og give det åbne rum. Så skal du turde kaste los og respektere, at det ikke er dit ansvar, at I får succes. Alle må finde ud af det, og den enkelte må selv definere, hvad han/hun vil give og have"*²⁰

Desuden kommer Kim Kromann ind på, at brugerne bedre kan forholde sig til og håndtere en synlig magtudøvelse. Om ikke andet kan de klage. Usynlig magtudøvelse skaber frustration, ligegyldighed og afmagt, som giver sig udslag i at brugerne forholder sig passive og tavse og udviser modvillighed eller aggressivitet. Et sikkert tegn på magtesløshed er at antallet af voldelige konflikter på de offentlige kontorer og institutioner er stigende.²¹

Afslutningsvis synes det vigtigt at nævne, at empowerment vedholder, at alle er en del af samfundet. Følelsen af at være ekskluderet skabes altså af fastsatte normer og værdier. Derfor er der et udpræget fokus på vigtigheden af koblingen til det sameksisterende samfund, herunder kommunen, socialforvaltningen og civilsamfundet.

Empowerment fokuserer altså på:

Et individbasis: at opnå magt over eget liv, bestemme/udføre det man ønsker.

På gruppebasis: at indgå i grupperelationer, udvikle dialektikken i gruppen samt skabe og styrke socialt støttende netværk.

²⁰ Andersen, 2000

²¹ Andersen, 2000

Samfundsmæssigt: at kunne ytre sig og tale andres sag, forlange og forvente indflydelse og respekt og kæmpe mod ulighed og for større social retfærdighed.

En sidste definition af Empowerment lyder som følger: *"et dynamisk dialektisk begreb, som ved anvendelse kan udvikle sig til en metode og proces, hvorved individer, grupper, organisationer og lokalsamfund kan skabe ændringer af både deres strukturelle og institutionelle livsbetingelser og de processer/mekanismer som er med til at forme deres livsbetingelser. Kravet til den enkelte socialarbejder, som vil anvende en empowerment approach er, at*

*de er konstant reflekterende over betydningen af interaktion mellem teori og praksis og de brugere, som de vil støtte."*²²

Igen kan det samme vel siges, at gøre sig gældende for anvendelsen af den kritiske psykologi.

3.2 Anerkendelses teori

Jeg vil i dette afsnit tale om den tyske socialfilosof og sociolog Axel Honneth, der er Jurgen Habermas' efterfølger som professor ved Johann Goethe Universitetet i Frankfurt, og hans anerkendelses teorier. Han har skrevet flere bøger, hvoraf to er oversat til dansk. "Behovet for anerkendelse" (2005) og "Kampen om anerkendelse" (2006). Han forbinder anerkendelse med begreber om individualisering, selvrealisering og selvagtelse/selvværdsættelse.

Honneth er bl.a. inspireret af den tyske filosof G.W.F. Hegel.

Axel Honneth arbejder ud fra et relationelt menneskesyn der er baseret på tanken om anerkendelse som en universel betingelse for individets identitet, autonomi og frihed, hvor anerkendelse og identitet er tæt knyttet til det sociale. Dvs. at mennesket kun er sig selv i kraft af at blive anerkendt af en anden, og ifølge Honneth betyder det derved at mennesket kun er noget i kraft af andre. Honneth analyserer menneskets muligheder for at realisere egne evner og færdigheder, dvs. den enkeltes mulighed for at opnå identitet.

I denne proces spiller selvtillid, selvrespekt og selvværd en helt central rolle.

Mangel på anerkendelse kan føre til depression og sygdom, og Honneths bidrag til socialfilosofien er derfor af etisk karakter.

Honneths tese er: " at menneskets evne til at fungere som socialt vellykket individ er afhængig af anerkendelse som bekræftelse af autonomi og individualitet. Der er tale om en opbygningsproces i det enkelte menneske, som angår kærlighed, ret og samfundsmoral og som formidles via moralsk motiverede konflikter og kampe" (Juul og Høilund 2005).²³

Honneth taler om tre former for anerkendelse:

²² Vincenti, 1998 s. 2

²³ <http://www.dinsamtalepartner.dk/teori.htm>

- 1: Den første form angår de menneskelige primærrelationer, dvs. de kærlighedsmæssige bindinger mellem få personer.
- 2: Den anden form for anerkendelse er retslig. Hvis der i samfundet ikke er reel anerkendelse af det enkelte individs ret og værd, nytter det ikke meget med formelle rettigheder.
- 3: Den tredje form for anerkendelse er ifølge Honneth, social værdsættelse. Det er en anerkendelsesform, der rummer et udviklingspotentiale, som gennem de senere årtier har fået stadig større betydning.

4. DISKUSSION

Jeg har arbejdet ud fra den tese at kritisk psykologi – empowerment samt anerkendelse, i praksis skulle, kunne supplere hinanden.

Den kritiske psykologi bygger i høj grad på åbenhed og gennemskuelse, med fokus på at udvikle de unges evne til at forstå deres problemstillinger, samt udvikle færdigheder til at klare at løse disse. Det der har været kendetegnet for netop denne gruppe unge, er et møde med et system, hvor de har været sat udenfor indflydelse og har mistet magt over eget liv. Da disse unge har vandret gennem det offentlige system, med tilbud rettet mod helbredelse snarere end accept og duelighed, har den psykologiske og pædagogiske praksis i Gaderummet/Regnbuen givet disse unge en mulighed for at få troen på, at det er muligt at tage vare på eget liv, at selv definerer værdierne i livet, og troen på at være beslutningsdygtige og skabe de forandringer, der er vigtige for dem.

Man kan undre sig over, at mange af disse unge har negative erfaringer med det offentlige sociale og psykologiske system, der tilsyneladende er så bredmasket, at en stor restgruppe falder igennem.

Er det fordi at metoderne og praksis i det offentlige system, er bestemt af en politisk diskurs?

Et system der nedskærer de økonomiske vilkår og fokuserer på individets formåen på et arbejdsmarked, nærmere end at styrke den enkelte i sin forskellighed og kvaliteten i dette?

Ofte har den almene offentlige terapeutiske praksis, de unge har mødt været præget af skjulte dagsordner, hvor terapeuten på forhånd søger at kontrollere terapiens forløb, hyppigt ud fra diagnosticering og behandlingsplaner.

Terapien præges ofte af, at terapeuten søger at få den unge til at indse givne sammenhænge, ud fra egne normer og samfundsmæssige værdier.

Den kritiske psykologi lægger op til gennemsigtighed og åbenhed.

I Gaderummet/Regnbuen har man yderligere den fordel, at psykologen og pædagogen er i daglig kontakt med de unge, og følger deres daglige liv, og dermed får en indsigt i de unges levevilkår. Det gør det i højere grad muligt at forstå forskellene i de unges opståede relationelle konflikter.

Da Gaderummet/Regnbuens fundament bygger på en kollektiv forståelse, er empowerment en vigtig del af arbejdet med de unge, da empowerment overordnet handler om mennesket og dets relationer og frigørelse.

5. KONKLUSION

De forskellige beskrevne teorier/metoder har alle til formål at støtte den unge i egen formåen/selvforvaltning, og at fastsætte egne mål for nutid og fremtid.

Som jeg ser det, støtter Gaderummet/Regnbuen gennem deres praksis disse ønsker og behov. Samtidigt er Gaderummet et fristed for de unge, hvor de frit og uhindret lever deres sociale liv, ud fra de betingelser de har på det givne tidspunkt. Ved første øjekast kan Gaderummet virke kaotisk og

ustruktureret, ja nærmest anarkistisk. Dette er fordi at Gaderummet fungerer efter en særdeles "flad" struktur, og de principper/teorier/metoder som jeg har nævnt i denne opgave, der indebære at de unge er selvstyrende. Da man arbejder ud fra empowerment princippet, har personalet bevidst frasagt sig magten, og giver hermed de unge en høj grad af selvforvaltning, der samtidigt fungerer som en træning i at mestre relationer og løse problemstillinger. At arbejde bevidst med empowerment betyder, at det bevidstgøre de unge om, at alle er en del af samfundet, og i dette tilfælde kan Gaderummet ses som et minisamfund, hvor alle inkluderes, og færdigheder og kompetencer kan trænes og afprøves. Da disse unge ofte er marginaliserede, stigmatiserede, ekskluderet og har været igennem utallige behandlingssystemer, institutioner og lignende, er det unge, der ofte er usikre på egen formåen og har dårligt selvværd. Samfundet er ofte en trussel, som vil noget bestemt med dem, de ikke har lyst til. De unge har derfor ofte en modstand og mistro til psykologer og pædagoger. Det er derfor yderst vigtigt, at praksis lægger op til selvforvaltning, accept af deres valg, accept af egen målsætning, alt sammen efter demokratiske spilleregler. Det er ligeledes vigtigt at psykologer og pædagoger, er medvirkende til at skabe et miljø, hvor gode relationer og anerkendelse er en selvfølgelighed.

Jeg oplever at kritisk psykologi – empowerment – anerkendelse, fungerer godt sammen da de grundlæggende principper i disse teoriformer, supplerer og understøtter hinanden.

6. PERSPEKTIVERING

Man taler i disse år meget om unge, som ikke er tilpassede det "normale" samfundssystem.

Der er en vis accept af subkulturer, som man fra samfundets side anser for en del af det at være ung. Herudover taler man om utilpassede unge, måske mest definerede, som ikke arbejdende unge, og unge uden uddannelse. I "gamle" dage var vores roller i samfundet afstukket. Vi står i dag med en globaliseret verden, der kræver stillingtagen, evner, uddannelse, læring, færdigheder, omstillingsparathed, kompetencer, rummelighed osv. Man har en ide om, at hvis man ikke magter dette, er der en problematik. Man kan ikke indgå i arbejdsstyrken, man er ikke duelig, og bliver derfor stigmatiseret, marginaliseret og ekskluderet af samfundet. Med denne gruppe skal psykologer, pædagoger og andet fagpersonale forsøge at "rette op på" det tabte.

I Gaderummet kommer denne gruppe mennesker, og de er på dette tidspunkt langt henne i en marginaliseringsproces.

Her bliver de mødt i deres forskellighed, "mødt hvor de er" med en bevidst pædagogik/psykologi, der arbejder på at skabe hele mennesker, ikke nødvendigvis på samfundets betingelser, men ud fra egne ønsker og behov.

Litteraturliste

Bøger:

Andersen, John (2005), **Empowermentperspektivet-vejen frem til en kritisk handlingsorienteret socialforskning?**, Social Kritik,nr.101.

Andersen,M. Brok,P. Mathiasen,H. (2000), **Empowerment på dansk**, Dafolo Forlag.

Birck-Madsen,K. (2006) **Projekt Indre Lænke - en undersøgelse af fastlåsthed blandt marginaliserede unge**, Gaderummet-Regnbuen.

Christensen,S. Larsen,K. Schwartz,I. (1994), **Pædagogisk Udviklingsarbejde-en nødvendighed**, Semi-Forlaget.

Dreier,O. (1993), **Psykosocial Behandling-en teori om et praksisområde**, Dansk psykologisk Forlag.

Karpatschop,B. Katzenelson,B. Prætorius,N. (1981), **Psyke & Logos**, Dansk Psykologisk Forlag.

Kirstein,T. Leide,F. Moustén,L. (1986), **Psykologiske Retninger**, Leif Mousténs Forlag.

Madsen,B. (2005), **Socialpædagogik - integration og inklusion i det moderne samfund**, Hans Reitzels Forlag.

Villadsen,K. (2004), **Det Sociale Arbejdes Genealogi**, Hans Reitzels Forlag.

Vincenti,G. (1998), **Empowerment i socialt arbejde**, Dafolo Forlag.

Internetkilder:

Sociologiskforum.dk

<http://sociologiskforum.dk/ordbog.vis.asp?id=337>

www.dinsamtalepartner.dk

<http://www.dinsamtalepartner.dk/teori.htm>